

BERNARDINE DE NEEVE, 1915-1996

DOOR DR. JOH.R. TER MOLEN

Op 14 mei 1996 is Bernardine Roberta Maria de Neeve overleden in haar woning aan het Oostplein te Rotterdam. Zij was op 2 juni 1915 hier ter stede geboren en groeide samen met haar vier broers en haar jongere zuster op in een kunstzinnig, liberaal-katholiek gezin. Haar vader A.Ch. de Neeve, als chef-redacteur economie en financiën aan de Nieuwe Rotterdamsche Courant verbonden, was de zoon van een altist en ontwikkelde zichzelf tot een begaafd pianist en portret-tekenaar; daarnaast hadden oude boeken en prentwerken zijn grote belangstelling. De moeder van Bernardine was Maria J.Th. Wirtz, een dochter van de Haagse pianist Carel Wirtz en ook zelf actief als pianiste en muziekpedagoge.

Na haar middelbare schoolopleiding aan het R.K. Lyceum voor Meisjes volgde Bernardine de Neeve de dagopleiding aan de Rotterdamse Academie voor Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen, waar zij een leerlinge was van onder meer D. Bautz, K. Glansdorp en J.G. Heijberg. Zij richtte zich daarbij vooral op portret- en modeltekenen. In 1937 behaalde zij in Parijs het staatsdiploma tekenen, 'Dessin appliqué à la mode'. Gedurende enkele jaren verzorgde zij vervolgens illustraties, voornamelijk op het gebied van de mode, voor kranten en weekbladen zoals de NRC en de Wereldkroniek.

Uiteindelijk nam haar leven een andere wending, toen zij in 1939 door dr. D. Hannema als volontair werd aangenomen voor de afdeling kunstnijverheid van Museum Boymans. Zij kreeg in eerste instantie tot taak om de glascollectie te inventariseren en te beschrijven; deze omvangrijke verzameling bestond voornamelijk uit glazen die door dr. E. van Rijckevorsel aan het museum waren geschonken en gelegateerd. Al spoedig volgde de mobilisatie, in verband waarmee de gehele collectie kunstnijverheid moest worden geregistreerd en ingepakt alvorens elders in veiligheid te worden gebracht.

Na het bombardement van Rotterdam in mei 1940 raakte zij - samen met haar collega van het Museum van Oudheden, Hermine Crol, - nauw betrokken bij de opgravingen die overal in de binnenstad plaatsvonden. Getracht werd om zoveel mogelijk

28. *Bernardine de Neeve.*

archeologische vondsten voor de musea in veiligheid te brengen; het was daarbij overigens niet eenvoudig om met de vrijkaartjes voor het museum, die onder de puinruimers konden worden uitgedeeld, de antiquairs en opkopers te beconcurreren die met geld en voedselbonnen probeerden om klandestien deze bodemvondsten in handen te krijgen.

Aan het begin van de oorlog was J.N. Bastert, die zijn omvangrijke collectie Spaanse en Italiaanse majolica aan het museum had overgedragen, tot de eerste conservator kunstnijverheid van Museum Boymans benoemd. In 1941 werd Bernardine de Neeve officieel aangesteld als wetenschappelijk assistente van het museum; om haar kunsthistorische kennis te verruimen, volgde zij gedurende enkele jaren de colleges van prof. dr. W. Vogelsang in Utrecht. Na de oorlog was zij als medewerkster van de heer Bastert intensief betrokken bij de herinrichting van de afdeling kunstnij-

verheid; ook kreeg zij meer en meer de verantwoordelijkheid voor de organisatie en de inrichting van tijdelijke tentoonstellingen. Toen Bastert in 1956 met pensioen ging, werd de afdeling kunstnijverheid aan Bernardine de Neeve toevertrouwd.

De verzamelingen zijn onder haar enthousiaste leiding aanzienlijk uitgebreid. Nadat reeds in 1955 de befaamde tincollectie van A.J.G. Verster was verworven, verkreeg het museum in de loop van de jaren zestig de uitermate belangrijke collectie Mr. J.W. Frederiks in langdurig bruikleen. Ook op het gebied van het zilver en het oude glas konden diverse belangrijke aankopen worden gerealiseerd. Met de verwerving van de collectie kant en waaiers van de heer en mevrouw De Monchy-van der Hoeven werd een nieuw verzamelgebied geïntroduceerd, dat haar grote interesse had. Reeds vanaf 1957 was Bernardine de Neeve namelijk bestuurslid van de Vereniging Het Kantsalet, een functie die zij tot 1983 zou blijven vervullen, waarna zij nog een aantal jaren als adviseuse optrad; vanwege haar verdiensten werd haar in 1982 als eerste de 'Mevrouw Van der Meulen-broche' toegekend en werd zij in 1990 tot erelid benoemd.

Reeds in de oorlogsjaren had Bernardine de Neeve de heer H.J.E. van Beuningen leren kennen, die toen begon met het bijeenbrengen van zijn omvangrijke collectie pre-industriële gebruiksvoorwerpen welke in 1991 uiteindelijk door hem aan het Museum Boijmans Van Beuningen zou worden geschonken. In 1961 werd door Van Beuningen de Stichting Het Nederlandse Gebruiksvoorwerp opgericht, waarvan Bernardine de Neeve gedurende vele jaren de functie van secretaris vervulde. Beiden hadden zitting in de Coördinatiecommissie van Advies inzake Archeologisch Onderzoek binnen het ressort Rotterdam en waren intensief betrokken bij de organisatie van de eerste internationale symposia op dit gebied in Rotterdam.

Vanaf omstreeks 1960 richtte de aandacht van Bernardine de Neeve zich vooral op de eigentijdse kunstnijverheid, in het bijzonder op de keramiek, de glaskunst en het sieraad. In een tijd, waarin voor de moderne toegepaste kunst nog nauwelijks museale belangstelling werd getoond en er evenmin galleries waren die dit werk presenteerden, vervulde Museum Boijmans Van Beuningen dankzij haar actieve betrokkenheid en persoonlijke inzet een pioniersrol op dit gebied. Veel Nederlandse keramisten en glaskunstenaars werden via tentoonstellingen in het museum onder de aandacht van het publiek gebracht, maar ook het werk van belang-

rijke buitenlandse vakgenoten werd gepresenteerd. Al in 1957 organiseerde zij samen met de Rotterdamse galeriehoudster Toos van 't Hoff een expositie in het museum van het werk van de Experimentele Afdeling van 'De Porceleyne Fles', die in die jaren werd geleid door dr. Th. Dobbelsmann. In 1960 vond een overzichtstentoonstelling plaats van Engelse pottenbakkers; aan twee van de belangrijkste onder hen, Lucie Rie en Hans Coper, werd in 1967 nog een speciale expositie gewijd. Zes Amsterdamse pottenbakkers, onder wie Johan van Loon, Jan de Rooden en Jan van der Vaart, kregen in 1962 een tentoonstelling in Boijmans, die gevolgd werd door een lange reeks eenmans-tentoonstellingen. Veel aandacht besteedde Bernardine de Neeve aan het werk van de bekende Nederlandse glasontwerper A.D. Copier, maar ook haalde zij de geslepen glasobjecten van de Tsjechische kunstenaar Václav Cigler in 1975 naar Rotterdam. In de jaren, waarin deze tentoonstellingen werden georganiseerd, is tegelijkertijd de basis gelegd voor de omvangrijke eigen collectie moderne keramiek en glaskunst van Museum Boijmans Van Beuningen, die thans internationale bekendheid geniet.

Door deze speciale interesse voor de eigentijdse kunstnijverheid en door haar persoonlijke contacten met de kunstenaars die op dit terrein bezig waren, werd Bernardine de Neeve betrokken bij tal van initiatieven - ook na de beëindiging van haar museale loopbaan - en kreeg zij zitting in vele commissies en besturen. Zo was zij in de jaren zestig lid van de Adviescommissie van het Centraal Orgaan voor het Scheppend Ambacht (COSA), de Rijksaankoopcommissie en de Coördinatiecommissie Buitenlandse Tentoonstellingen. Zij behoorde in 1968 tot de initiatiefnemers van het Keramisch Werkcentrum Heusden (in 1991 verplaatst naar 's-Hertogenbosch) en van de Vereniging van Vrienden van Modern Glas. Vanaf de oprichting was zij betrokken bij de Vereniging Vrienden van de Nederlandse Ceramiek. Tevens was zij bestuurslid van de Stichting Het Nationaal Glasmuseum te Leerdam en lid van de commissie van advies van het Amsterdams Historisch Museum. Bij diverse academies heeft zij in examencommissies zitting gehad voor de vakgebieden glas, keramiek en sieraden.

Vanaf 1966 was Bernardine de Neeve bestuurslid van de Rotterdamsche Kunstkring en na de opheffing daarvan was zij nog enkele jaren nauw betrokken bij de 'Muziekkring', die tot 1973 de activiteiten van de Kunstkring op het gebied van de muziek, een ander belangstellingsgebied van haar, trachtte voort te zetten.

Toen zij in 1980 haar functie als hoofd van de afdeling kunstnijverheid van Museum Boijmans Van Beuningen neerlegde, werd Bernardine de Neeve op grond van haar grote verdiensten zowel binnen als buiten het instituut benoemd tot officier in de orde van Oranje-Nassau. Als een blijvende herinnering aan haar inzet werd bij die gelegenheid door enkele Rotterdamse fondsen een fraaie Delftse kan, vermoedelijk vervaardigd in het atelier van Jakob Hoppesteyn en voorzien van een zilveren deksel, aan het museum geschonken; de Rotterdamse antiquair E. van Dam verrijkte de collectie met twee kapitale Chine de Commande-vazen.

Vanwege haar initiatieven ten behoeve van het moderne sieraad ontving Bernardine de Neeve in 1983 de 'Françoise van den Bosch-onderscheiding'. De Vereniging van Vrienden van Modern Glas stelde in 1990 de 'Bernardine de Neeve Prijs' in ter stimulering van jonge glaskunstenaars; deze werd in 1992 voor het eerst uitgereikt aan Winnie Teschmacher en Yvon Trossèl, waarbij Museum Boijmans Van Beuningen een tentoonstelling organiseerde.

Van een tachtigtal kunstenaars uit verschillende disciplines van de toegepaste kunst, met wie Bernardine de Neeve in de loop der jaren nauwe contacten onderhield, werd werk opgenomen in de tentoonstelling 'Hommage voor Bernardine', die ter ere van haar tachtigste verjaardag in het Museum Van der Togt te Amstelveen werd gehouden. Bij de opening op 18 november 1995 moest de hoofdpersoon ontbreken vanwege een operatieve ingreep, die helaas niet meer tot genezing van de bij haar gesignaleerde ziekte mocht leiden.

Sinds haar jeugd speelde Bernardine verdienstelijk altviool; uit haar grote liefde voor de muziek, die zij vanuit het ouderlijk huis had meegekregen, heeft zij tot haar laatste levensdagen kracht geput.

Ook zelf had Bernardine de Neeve een collectie moderne keramiek bijeengebracht met belangrijke werken van haar favoriete kunstenaars; in overleg met Museum Boijmans Van Beuningen is hieruit een vijftigtal objecten geselecteerd, die het museum als legaat van haar heeft mogen ontvangen. Met deze genereuze geste werd niet alleen de museumcollectie aanzienlijk verrijkt, maar blijven ook de dierbare herinneringen levend aan deze bijzondere stadgenote.

Met dank aan de heer K. Laansma voor de door hem bijeengebrachte gegevens.